

גיליון מס' 642 בהר בחוקותי
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב
ישעיהו ויסבג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח
יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – ספירת העומר

ובס' דולה ומשקה (עמוד ר"ט) נשאל רבינו איך ק"ל בזה לדינא (ודן השואל אם לצרף זה לס"ט), והשיב, יש מקום להקל, ועי' בס' מחשבת עם מועדים (ספיה"ע סי' י"ט) שהסתפק רבינו זצ"ל במי שניחש כמה הספירה, ועלתה בידו, האם יצא בזה יד"ח ויתכן דאומר בלשון שאלה גרע דנשאר בספיקו בשאלה אבל כאן ספר כן אם האמת כן. ושמעתי מרבינו זצ"ל דמי שעומד במנחה בסוף היום ונזכר שלא ספר ועד גמר שמו"ע יעבור הזמן, שיכול לספור דרך בקשה, ועי' בתל תלפיות (סי' תפ"ט) כע"ז לגבי ספיה"ע בין ברכה לברכה בשמו"ע, ועי' בהסכמת רבינו לס' בר אלמוגים כיו"ב לענין ברכת המזון, ובחשוקי חמד יבמות (ק"ה ב') פקפק דאי"ז דרך ספירה רק דרך בקשה, ובאמת דד"ז תלוי בצורת הבקשה דאם אומר בזכות שאני סופר כו"כ ה"ז ספירה לכל דבר רק שמבקש בזכות זה, ועי' בגליון מים חיים (גליון תקנ"ג) בשם רבינו, בספר בטעות עם הציבור באמצע שמו"ע דיצא בדיעבד.

אמר בספיה"ע נוסח הלילה או כעת במקום היום

נשאל רבינו זצ"ל, במכתב מהגרש"א שטרן שליט"א (כ"ט ניסן תשע"ו) אות ב', בספירת העומר אם לא אמר "היום" אלא "כעת", האם יוצא בכך. ומה הדין באמר "הלילה" ולא אמר "היום". והשיב רבינו, הלילה מסתמא דינו כהיום דיצא, אבל אם אמר כעת צ"ע, ואמר לי רבינו זצ"ל (ספיה"ע תשע"ג) דלכתחילה בודאי אין לומר כעת כו"כ בעומר רק היום כו"כ בעומר. [ובתורת המועדים סי' תפ"ט אות ל' כתב דיצא בדיעבד, ובפי' עלי תמר על הירושלמי מסכת מגילה פ"ב ה"ז דאף שמבינים היום לשון הקודש המנהג לא בטל וכמנהג תרגום התורה. וכה היא ספירת התימנים האידנא חד יומא בעומרא. האידנא תמניא יומי בעומרא דאינון חד שבוע וחד יומא, האידנא ארבעים ותשעא יומי בעומרא דאינון שבעיא שבועי שלמי. וברור שהוא מקבלת הקדמונים וכנראה מגאוני בבל, וע"פ זה נראה שאם לא ספר היום יום אחד לעומר לפי מנהגו אלא ספר עכשיו יום אחד לעומר יצא כמו שמונים התימנים האידנא. אע"פ שהיה אפשר לומר שיש למנות דוקא היום. כמ"ש בגמרא מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. ודע דמלשון הגמרא מצוה למימנא יומא ושבועי שהיא בלשון ארמי כספירת התימנים ומשמע שבבבל ספרו כן בזמן הגמרא ומנהגו יתכן שהוא מנהג א"י].

קטן ששכח לספור יום אחד

נשאל רבינו זצ"ל בקטן ששכח לספור יום אחד, האם ימשיך לחנכו לספור בברכה, והשיב לא יספור בברכה (מועדי הגר"ח ח"א סי' קל"ט) וביאר רבינו, דבכלל מצות חינוך לחנכו בדין זה גופא, שמי ששכח יום א' ממשיך לספור ללא ברכה, או שאחר מוציא בברכה, (גליון מים חיים תקנ"ה, ושנה אחת שהיה לי ספק בימי הספירה אמר לי אני יוציא אותך כל יום בברכה). ועי' בסו"ס אשי ישראל (אות שצ"ח) שנשאל רבינו, בענין קטן ששכח לספור יום אחד ספירת העומר האם מותר לו להמשיך לספור בימים הבאים בברכה או דהחינוך הוא שיספור מעתה בלא ברכה, והשיב רבינו, בלי ברכה, ובס' שערי יוסף (ספיה"ע עמוד קצ"ד סי' ד') הביא תשובת רבינו זצ"ל (מוסף שב"ק בה"ב תשנ"ט) על ג' שאלות בדיני חינוך, בדין קטן ששכח לספור יום אחד, ובדין קטן שאינו אוכל כזית פת, או שאוכל כזית אך אינו אוכל בכדי אכילת פרס האם על האב לחנכו במצות ברכת המזון, ובדין קטן האוכל פחות מכשיעור האמור לענין מצות נטילת ידים כיצד ינהג בו אביו, ועל זה השיב רבינו, כל דבר שגדול אין חייב בו אין שייך בו חינוך כמבואר בחגיגה (י' א').

ספר בתרגיל חשבון, וכמנין קני המנורה

ראיתי ילד שסיפר לרבינו זצ"ל, שספר ביום ו' בתרגיל חשבון היום ד' ועוד ב' לעומר, ושאל האם יצא בזה, וסטר לו רבינו על פניו, ואמר לו, לא עושים כאלו דברים, אבל יצאת בזה יד"ח. אמנם כעת ראיתי בס' ויכתוב מרדכי (סי' רס"א) ששאל מרבינו, אם צ"א אמר ביום השישי לעומר היום שלשה ושלשה ימים, האם יצא יד"ח ספירת העומר בדיעבד, והשיב, עי' שע"ת (סי' תפ"ט סק"ו), לענין סופר בראשי תיבות, וכאן גרע, ועי' בס' מחשבת עם מועדים (ספיה"ע שאלה י"ב) בספר ג' ועוד ג', שהשיב רבינו, דיתכן שיצא, ועי' בקובץ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון ו' עמוד נ"ב) באומר ביום י"ב כמנין שבטי בני ישראל דסבר רבינו זצ"ל שיש לחוש שיוצא, ורק באומר כמה היה אתמול אינו יוצא כי אין אומר כמה היום.

ובמכתב מיום איסור חג דפסח תשנ"ד (אות ה') נשאל רבינו מהגרש"א שטרן שליט"א מי שספר ביום העשירי לעומר ואמר: היום חמש כפול שתים, או עשרים לחלק לשתיים וכדומה, האם נפיק בכך, או אין זה דרך ספירה, ובאמת במשנ"ב מבואר דמהני ארבעים חסר אחת, ושמא אין חשיב דרך ספירה כיון שחז"ל משתמשים בספירה זו, וצ"ע, והשיב רבינו, מסתבר שאין יוצא, ומעשה בא' שאמר ביום א' היום ספירה ראשונה ואמר החזור"א זצ"ל ראשונה אין זה אחד ויכול לברך. (ולכא' למד משם דלא בכל ענין הרומו יצא כגון במונה דרך כפל או חילוק רק בצורת מספר ודוקא מ' חסר א' נחשב מספר).

ובס' אלא ד"א של הלכה (פמ"ח אות י') מובא שרבינו הסתפק במי שאומר לחבירו ברמז היום כמנין קני המנורה וכיו"ב, [ועי' ביווי העמודים וחשוקיהם גליון ו' עמוד נ"א דאם אמר היום ספירה אחרונה יש לחוש שיצא ולא יברך על הספירה בזה היום, עי' בס' אריד בשיחי בח"א עמוד שי"ב ובס' ראה ישר עמוד רפ"ח בהספד הגר"א דינר שליט"א במי שאומר ביום כ"ג היום מנין הספירה כמנין בית רבינו ברחוב רשב"ם, וא"ל שאינו זוכר מה ענה רבינו, רק שרבינו התפלא איך ידע המספר הרי גם אני שדר שם לא יודע... וכששאל כיו"ב את מרן הגר"א ל' שטינמן זצ"ל על יום בספירה מה הדין אם יספור כמנין בית מרן ברחוב חזו"א, ומרן ידע שגר בחזו"א חמש, אבל אמר צריך לספור ולא להגיד חשבון], ודן רבינו האם נחשב שספר על ידי רמז זה ולא יוכל שוב לספור בברכה ואמר דלכא' יש לפשוט מדק"ל (שו"ה סי' תפ"ט דין ט"ו) דמי ששואלו חבירו כמה היום יאמר כמה אתמול ולכא' הא הוי רמז ודחה דיש לחלק דהתם אמר כמה אתמול וכאן אומר כמה היום ויתכן שגרע ולא יוכל לברך, (שר חמישים עמוד תל"ז ועי' שע"ת סי' תפ"ט אות ו').

אמר ספירת העומר דרך שאלה ודרך בקשה

נשאל רבינו זצ"ל במכתב מהגרש"א שטרן שליט"א (כ"ט ניסן תשס"ו אות ח') אמר את ספירת היום בדרך שאלה ולא בדרך ספירה מחולטת האם רשאי לחזור ולספור בברכה, ולכא' יש לומר דספירה בדרך שאלה אינו ספירה כלל, וכתב רבינו, מסתבר כן, (ומ"כ כ' במעשה שיש ספיה"ע אות ז' דנכון שלא ישאל חבירו בדרך שאלה האם כו"כ לעומר אף שמסופק בדבר ואומר דרך שאלה, ועי' בה"ח סי' תפ"ט אות פ"א, מי ששאל לחבירו בלשון שאלה בזה הלשון, ארבעה ימים הם בזה הלילה, והשיב לו הן, עיין זכור לאברהם א"ח אות ע' שכתב כיון דספיקו מספקא ליה כולי עלמא יודו דלא יצא דאין דרך למנות בלשון שאלה ויכול לספור בברכה וכל שכן המשיב יע"ש, וכן עי' מהרש"ם בדעת תורה ס"ד שהביא דברי הזכור לאברהם). ועי' בס' דבר אברהם (ח"א סי' ל"ד) במי שסופר ב' ימים מספק, אם יצא, דבבעה"מ נראה דיצא, ובדבר אברהם צידד דספירת ספק אינו כלום, והובא בשקל הקדש בביאורו"ל (פ"ג הי"א ד"ה היו עושין) ע"ש,

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310

הביקוש וההתעניינות במדור החדש 'אלא' יראת שמים בלבד, הולך וגובר בס"ד משבוע לשבוע, ואנו מקבלים משוב רב מהציבור, יודגש, כי אין באפשרותנו להגיב בכל שבוע, אך אנו שמחים מכל הערה ותגובה.

להלן בקצרה כמה תגובות נחוצות:

« ב"תמונת המדות" המעניינת שפורסמה בפרשת תזריע - מצורע, בה נראה יהודי מגיש לרבינו עלי בשמים להרחקה, העירונו מדוע רבינו לא אחז הבשמים בידו בשעת הברכה, וכן איך לא חשש שהענף גזול, ויש להשיב בזה תשובות, אך תן לחכם ויחכם עוד.

« בסיפור שהובא בפרשת אחרי מות קדושים על החפץ חיים שהשאיר לפתו ערימה של ספרים "כי אמרת שתבדקי מאה ספרים כשתחזרי", שלח לנו קורא נאמן: יש המשך מאד חשוב ולא ידוע לסיפור אודות החפץ חיים עם הבת שלו שאני חושב שמצוה לפרסם. שמעתי מהרב נ"צ ירום [מו"ל של כמה ספרי ליקוטים מדברי החפץ חיים], שהוא שמע ממקור מוסמך, שאחרי שצוה לבתו להגיה את הספרים שלא תעבור על שקר, אז החפץ חיים קרא לאשתו ואמר לה, שנכון שהבת חייבת להגיה כדי שלא תעבור על שקר, אבל זה לא פוטר אותנו מלקיים מצוות אהבת חסד, ואז התיישב החפץ חיים עם אשתו, והם עזרו לבתם בהגהת הספרים!

« בתמונה המרגשת שפורסמה בפרשת אמור בה נראה בצד ארון הספרים המכוסה, העירו שהכסוי אינו הדוק ואפשר להוציא ספרים מהארון, ואכן רבנו הקפיד על כך מאוד, וכנראה לא הבחין שהארון פתוח מעט מן הצד.

סיפר הנכד רבי אריה קניבסקי שליט"א, על שתי שאלות שנשאל רבינו, כמעט בסמיכות זו לזו, ובשניהם התשובה היתה זהה: להתרחק מכל חשש שקר.

השאלה הראשונה נשאלה על ידי ראש כולל חשוב, בשמו של אחד התורמים הגדולים של הכולל, אותו תורם מתגורר בחו"ל ומנהל עסקים רבים, ורואה ברכה בעמלו, ותורם בעין יפה למוסדות התורה. כעת נזדמן לפנינו אפשרות לרמות את רשויות המס במדינה בה הוא מתגורר, ועל ידי כך להרויח האם ראוי לעשות כן, בהדגישו שאם הוא אכן ירויח הוא יתרום חלק גדול לצדקה.

תשובת רבינו היתה: מעיקר הדין יש מקום להתיר, ובפרט כאשר מדובר בגזל עכו"ם, אבל לא ראוי להתנהג שלא ביושר ולהתרגל לשקר, מדבר שקר תרחק.

השאלה השנייה נשאלה על ידי יהודי פשוט: הוא סובל מקשיי חניה לרכבו, ומכיון שהוא מרבה להשתמש ברכבו, נאלץ הוא לבזבז זמן רב מידי יום על חיפוש 'חניה', הפתרון שעלה בדעתו הוא פשוט: להשיג 'תו נכה' המאפשר לו לחנות במקומות רבים אשר אדם בריא אינו יכול לחנות בהם,

ה'בעיה' שהוא איננו נכה ב"ה, וביקש לשאול דעת תורה האם מותר לו לתלות ברכבו תו נכה להידמות לנכה ח"ו, שהרי ידוע מה שנאמר במשנה בסוף מסכת פאה, 'כל מי שאינו לא חוגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם' האם יש לחשוש לזה?

וענה: אכן יש לחשוש לזה, הן מצד שקר והן מצד המשנה בפאה, ולא ראוי לעשות כן.

תמונת המדות

בין מדרגה למדרגה

בתמונה נראה רבינו, באמצע לעלות את 'חדר המדרגות'. מקל - ההליכה נשען על המעקה, והוא מסתובב לאחור, המספרים בידו, גוזר תלתל לילד בוכה המחזק בידו אביו. מה ארע שם? הפעם, זכות הדבור לקורא נאמן, שבתושיה של רגע התחפס להנצח לדורות, הנה מכתבו: לכבוד מזכר הרבים מתורת גדולי ישראל, רבי יצחק גולדשטון שליט"א,

תודה רבה על המדורים היפים בגליון 'דברי שיח'. ברצוני לספר מה שראיתי בעצמי בכלי ראשון: היה זה ביום ראשון י"ד אלול תשס"ח, התפללתי תפלת ערבית עם רבינו, ואחרי התפלה הוא יצא לכוון ביתו. אנשים רבים לוו אותו, אחד מהם היה אבא עם בנו ה'חלאקה' בן השלוש, שבקש מהגבאים לאפשר לו לגשת לרגע אחד, כדי שרבינו יגזר לו קצת משערו הראש, כנהוג, ויברכו.

רבינו מהר מאד, והגבאים סרבו לתת לאנשים לגשת. האבא לא התאושש, והמשיך ללכת אחרי רבינו, כשבנו על ידיו, ולהפציר בגבאים לגשת, אך ללא הועיל. סדר היום פדוע היה עמוס מאד.

רבינו כבר נכנס לחדר מדרגות שבפניסה הפנימית של הבנין, ולפתע, רבינו שמע שיש רחש מאחורה. הוא שאל את הגבאי מה קרה שם, והוא ענה שיש פה ילד חלאקה.

באותו רגע רבינו נעצר, הסתובב, ובקש מספרים. כשהוא קבל אותם הוא גזר במהירות את השערות, לשמחת האב המאשר, ברכו, ומהר לעלות לביתו.

אני עמדת מאחורה, מהרתי להנצח את המראה הזה, למרות שאינני מכיר את חתן השמחה, היום הוא כבר בודאי בחר גדול וקשוב... כי זוהי דמות אמת של אדם גדול שתמיד בעליה... ואשמח שתפרסמו לתועלת.

בברכה אריה בלומנטל - קרית צאנז, נתניה